Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
PRIITA PIKAMÄEA
přednesené dne 9. června 2022 [1]

Věc C-203/21

Trestní řízení
proti
DELTA STROJ 2003

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předložená Okražen sad – Burgas (Krajský soud v Burgasu, Bulharsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Soudní spolupráce v trestních věcech – Rámcové rozhodnutí 2005/212/SVV – Použitelnost – Uložení peněžitého trestu nebo pokuty právnické osobě za nezaplacení daňových dluhů – Sankce trestní povahy – Domněnka přičitatelnosti trestného činu právnické osobě – Domněnka spáchání trestného činu – Listina základních práv Evropské unie – Články 47 až 49 – Zásada zákonnosti a přiměřenosti trestných činů a trestů – Presumpce neviny – Právo na obhajobu – Přiměřenost“

1. Na otázku, zda mohou být právnické osoby nositeli základních práv, kterou si položil v úvodu svého článku profesor P. Wachsmann, odpověděl autor stručně a jasně: „Když se chce, všechno jde“ [2]. Z judikatury evropských soudů zabývajících se základními právy, jak štrasburského, tak lucemburského, vyplývá, že právě to byla zjevně jejich vůle, a jelikož tato otázka prakticky není v právních předpisech řešena [3], vyvodily tyto soudy veškeré důsledky z právní osobnosti náležející těmto právnickým osobám, a tedy jejich schopnosti být nositeli práv a povinností [4].

2. Tento závěr má zásadní význam v kontextu právních předpisů členských států, které obecně uznávají zásadu trestní odpovědnosti právnických osob nebo – jako ve věci v původním řízení – stanoví možnost soudu uložit těmto osobám správní sankci trestní povahy na základě dvojí domněnky, a to domněnky přičitatelnosti trestného činu domněle spáchaného zástupcem společnosti, dotyčné společnosti. V projednávané věci má Soudní dvůr posoudit slučitelnost takové právní úpravy s ohledem na zásady účinné soudní ochrany, presumpce neviny a individuální povahy trestů, které jsou zakotveny v článcích 47 až 49 Listiny.

[1] – Původní jazyk: francouzština.

[2] – Wachsmann, P., „Droits fondamentaux et personnes morales“, in *Vers la reconnaissance de droits fondamentaux aux États membres de l'Union européenne? Réflexions à partir des notions d'identité et de solidarité*, Brusel, Bruylant, 2010, s. 225–235.

[3] – Právo právnických osob vlastnit majetek je potvrzeno v článku 1 Dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“), který stanoví, že „[k]aždá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek“. V Listině základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) jsou právnické osoby výslovně zmíněny a jsou jim přiznána práva pouze v článcích 42 až 44, a to konkrétně právo na přístup k dokumentům, právo obrátit se na evropského veřejného ochránce práv a petiční právo k Evropskému parlamentu.

[4] – Pokud jde o stěžejní rozsudky Soudního dvora, viz rozsudky ze dne 17. prosince 1970, Internationale Handelsgesellschaft (11/70, EU:C:1970:114), a ze dne 14. května 1974, Nold v. Komise (4/73, EU:C:1974:51).

I. Právní rámec

A. Unijní právo

3. V projednávané věci jsou relevantní články 47 až 49 Listiny.

B. Bulharské právo

4. Ustanovení § 83 Zakon za administrativnite narušenija i nakazanija (zákon o přestupcích a správních sankcích) (zveřejněný v DV č. 92 ze dne 28. listopadu 1969), ve znění ze dne 14. února 2020, použitelném v době sporu v původním řízení (dále jen „ZANN“), který je obsažen v kapitole 4 tohoto zákona, stanoví:

„Kapitola 4

Správní sankce trestní povahy ukládané právnickým osobám a podnikatelům-fyzickým osobám.

§ 83. 1) […] V případech stanovených zákonem, vyhláškou, nařízením Rady ministrů nebo obecním nařízením může být právnickým osobám a podnikatelům-fyzickým osobám uložen peněžitý trest nebo pokuta za nesplnění povinnosti vůči státu nebo obci při výkonu jejich činnosti.

[…]

§ 83a. (1) Právnické osobě, která se obohatila nebo se mohla obohatit v důsledku trestného činu podle článku 255 […] trestního zákoníku nebo jakéhokoli jiného trestného činu spáchaného ve prospěch nebo na podnět organizované zločinecké skupiny:

1. osobou s pravomocí zavazovat dotyčnou právnickou osobu;

2. osobou zastupující dotyčnou právnickou osobu;

3. osobou zvolenou do kontrolního nebo dozorčího orgánu dotyčné právnické osoby, nebo

4. […] pracovníkem nebo zaměstnancem, kterému dotyčná právnická osoba svěřila určitý úkol, pokud byl trestný čin spáchán při plnění tohoto úkolu nebo v souvislosti s ním, bude uložen peněžitý trest nebo pokuta nejméně ve výši odpovídající hodnotě získané výhody, nejvýše však 1 000 000 BGN, jde-li o majetkovou výhodu […].

[…]

4) […] Peněžitý trest nebo pokutu lze uložit bez ohledu na skutečný vznik trestní odpovědnosti osob, které se podílely na trestném činu uvedeném v odstavci 1.

5) […] Přímá nebo nepřímá výhoda získaná právnickou osobou z trestného činu uvedeného v odstavci 1 propadá ve prospěch státu, nepodléhá-li povinnosti vrácení nebo nahrazení, nebo případně bude zabavena v souladu s trestním zákoníkem. Pokud majetek nebo věc, jež byly předmětem trestného činu, již neexistují nebo byly zcizeny, použije se částka odpovídající jejich hodnotě v leva (BGN).

[…]

§ 83b. [..] Řízení uvedené v článku 83a se zahajuje na odůvodněný návrh státního zástupce příslušného k projednání věci nebo spisu týkajícího se dotčeného trestného činu u Okražen sad (krajský soud, Bulharsko) v místě sídla právnické osoby a v případech uvedených v čl. 83a odst. 2 u Sofijski gradski sad (Městský soud v Sofii):

1. […] Poté, co byla k soudu podána obžaloba, usnesení s návrhem na zproštění pachatele trestní odpovědnosti a na uložení správní sankce pachateli, nebo dohoda o vině a trestu;

[…]

2) Návrh musí:

1. obsahovat popis trestného činu, musí v něm být uvedeny okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán, a musí z něj být zřejmá přímá souvislost mezi trestným činem a výhodou, kterou právnická osoba získala;

2. uvádět povahu a hodnotu výhody;

[…]

5. uvádět osobní údaje osob obviněných z trestného činu nebo odsouzených za tento trestný čin;

6. obsahovat seznam listinných důkazů prokazujících okolnosti uvedené v bodech 1 a 2 nebo ověřené kopie těchto listin;

7. obsahovat seznam osob, které mají být předvolány;

[…]

§ 83d. […]

[…]

2) Soud, jednající samosoudcem, posoudí návrh na veřejném jednání, jehož se účastní státní zástupce a na něž je předvolána dotyčná právnická osoba.

3) Nedostaví-li se zástupce právnické osoby, která byla řádně předvolána, nebrání tato skutečnost soudu v projednání věci.

4) Soud provádí dokazování bez návrhu nebo na návrh účastníků řízení.

5) Soud věc přezkoumá a na základě shromážděných důkazů posoudí:

1. zda dotyčná právnická osoba získala protiprávní výhodu;

2. zda existuje souvislost mezi pachatelem a právnickou osobou;

3. zda existuje souvislost mezi trestným činem a výhodou, kterou právnická osoba získala;

4. jaká je povaha a hodnota výhody, a zda jde o majetkovou výhodu.

6) Soud rozhodne rozhodnutím, jímž:

1. uloží peněžitý trest nebo pokutu, [nebo]

2. uložení peněžitého trestu nebo pokuty zamítne.

[…]

§ 83e. (1) Rozhodnutí Okražen sad (krajský soud) vydané podle § 83d odst. 6 může napadnout [osoba, jíž byla uložena sankce] odvoláním nebo [státní zástupce] protestem podaným k Apelativen sad (Odvolací soud, Bulharsko), a to ve lhůtě 14 dnů od jeho doručení účastníkům řízení.

[…]

§ 83f. (1) Obnova řízení, ve kterém Okražen sad (krajský soud) nebo Apelativen sad (Odvolací soud) vydal konečné rozhodnutí, je přípustná v případech, kdy:

1. bylo pravomocným odsuzujícím rozsudkem nebo jiným rozsudkem rozhodnuto, že některé listinné důkazy, na jejichž základě bylo rozhodnutí vydáno, jsou padělané nebo obsahují nepravdivé informace;

2. bylo pravomocným odsuzujícím rozsudkem nebo jiným rozsudkem rozhodnuto, že se soudce, státní zástupce, účastník řízení nebo vedlejší účastník řízení dopustili v souvislosti se svou účastí v řízení trestného činu či jiného protiprávního jednání;

3. po nabytí právní moci rozhodnutí, kterým byl právnické osobě uložen peněžitý trest nebo pokuta, byla osoba uvedená v čl. 83a odst. 1 bodech 1 až 4 pravomocně zproštěna obžaloby, nebo v případech uvedených v čl. 24 odst. 1 bodě 1 trestního řádu státní zástupce zastavil přerušené přípravné řízení;

4. po nabytí právní moci rozhodnutí vyšly najevo okolnosti nebo důkazy, které nebyly účastníkovi řízení a soudu známy a mají pro věc podstatný význam;

5. rozhodnutím Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) bylo konstatováno porušení [EÚLP], které má pro věc podstatný význam;

6. v průběhu řízení došlo k podstatnému porušení procesních pravidel.

(2) Návrh na obnovu řízení lze podat ve lhůtě šesti měsíců od zjištění rozhodné skutečnosti, a v případech uvedených v odst. 1 bodě 6 od nabytí právní moci rozhodnutí Okražen sad (krajský soud) nebo Apelativen sad (Odvolací soud).

(3) Návrh na obnovu řízení nemá odkladný účinek ve vztahu k výkonu pravomocného rozhodnutí, nerozhodne-li soud jinak.

(4) Návrh na obnovu řízení může podat

1. krajský státní zástupce;

2. právnická osoba, které byl uložen peněžitý trest nebo pokuta.

[…]

(7) Věc se projednává na veřejném jednání za účasti státního zástupce. Na jednání se předvolává rovněž dotčená právnická osoba.

(8) Rozhodne-li Apelativen sad (Odvolací soud), že návrh je opodstatněný, rozhodnutí zruší a vrátí věc k novému projednání, přičemž uvede, od kterého procesního úkonu má nové projednání začít.

§ 83g. Ve věcech neupravených § 83b a § 83d až 83f se použijí ustanovení trestního řádu."

5. Ustanovení § 255 odst. 1 Nakazatelen kodeks (bulharský trestní zákoník, dále jen „trestní zákoník") stanoví:

„(1) Kdo se vyhýbá vyměření nebo uhrazení daňových povinností ve značném rozsahu tím, že:

[…]

2. v podaném daňovém přiznání uvede zavádějící informace nebo zamlčí pravdivé informace,

3. nevystaví fakturu nebo jiný účetní doklad,

[…]

bude potrestán odnětím svobody v délce jednoho roku až šesti let a pokutou až do výše 2 000 BGN."

II. Spor v původním řízení a předběžné otázky

6. ZK je jednatelkou a zástupkyní společnosti Delta Stroj 2003 EOOD (dále jen „Delta Stroj") se sídlem v Burgasu (Bulharsko). Dne 5. srpna 2019 byla ZK obviněna z toho, že se v uvedené funkci formou pokračujícího trestného činu vyhýbala vyměření a úhradě daňových povinností v celkové výši 11 388,98 BGN (přibližně 5 808,38 eur), což je částka odpovídající dani z přidané hodnoty splatné podle bulharského zákona o dani z přidané hodnoty za tři zdaňovací období, konkrétně za březen, duben a červenec 2009. Tento trestný čin je stanoven v § 255 odst. 1, bodech 2 a 3 trestního zákoníku. Trestní řízení proti ZK je nyní vedeno v prvním stupni u Okražen sad – Burgas (Krajský soud v Burgasu, Bulharsko), který je předkládajícím soudem.

7. Dne 9. prosince 2020 státní zástupce podal k témuž soudu v jiném řízení návrh na uložení peněžitého trestu nebo pokuty společnosti Delta Stroj podle § 83a a násl. ZANN z důvodu, že získala majetkovou výhodu z trestného činu stanoveného v § 255 odst. 1 bodech 1 a 2 trestního zákoníku, který spáchala ZK. K tomuto návrhu byla připojena obžaloba směřující proti posledně uvedené.

8. Předkládající soud má pochybnosti o tom, zda je řízení upravené § 83a a násl. ZANN, které mu umožňuje uložit právnické osobě peněžitý trest nebo pokutu za trestný čin, který je předmětem souběžného trestního řízení vedeného proti fyzické osobě zastupující tuto právnickou osobu, jež dosud nebylo pravomocně skončeno, v souladu s rámcovým rozhodnutím 2005/212/SVV [5] a se zásadou zákonnosti trestných činů a trestů zakotvenou v článku 49 Listiny, která musí být vykládána ve světle judikatury ESLP týkající se článku 7 EÚLP.

9. Zaprvé má tento soud za to, že uložení peněžitého trestu nebo pokuty právnické osobě za trestný čin ve výši odpovídající výhodě, již dotyčná osoba získala nebo mohla získat z tohoto trestného činu, představuje úplnou nebo částečnou konfiskaci výnosů z trestného činu podle čl. 2 odst. 1 rámcového rozhodnutí 2005/212. Účelem řízení dotčeného ve věci v původním řízení je totiž podle něj uložit právnické osobě trest, označený jako „peněžitý trest nebo pokuta“, za konkrétní trestný čin spáchaný jejím zástupcem. Jelikož se navíc jedná o trvalé odnětí (konfiskaci) majetku nařízené trestním soudem v souvislosti se spáchaným trestným činem a § 83g zákona o přestupcích a správních sankcích odkazuje na trestní řád, vykazuje toto řízení podle zmíněného soudu všechny znaky „trestního“, a nikoli „občanskoprávního“ řízení.

10. Zadruhé předkládající soud připomíná, že článek 49 Listiny zakotvuje zásadu zákonnosti trestných činů a trestů, jejíž součástí je zákaz uložení trestu předtím, než bylo prokázáno spáchání trestného činu. V této souvislosti zmíněný soud konstatuje, že předběžná otázka, zda skutečně došlo ke spáchání trestného činu, není zahrnuta ve výčtu všech skutkových okolností, které musí trestní soud na základě § 83d odst. 5 ZANN posoudit. Dotčené řízení podle něj v praxi umožňuje uložit společnosti sankci pouze na základě skutkových okolností uvedených v obžalobě z konkrétního trestného činu, kterého se dopustila jednatelka a zástupkyně této společnosti, aniž bylo jeho spáchání prokázáno pravomocným rozhodnutím soudu, jak bylo vyžadováno podle předchozí právní úpravy.

11. Zatřetí předkládající soud vysvětluje, že otázka vyvstávající v projednávané věci má podstatný význam v kontextu rámcového rozhodnutí 2006/783/SVV [6], jelikož vnitrostátní právní předpisy umožňují uložit peněžitý trest nebo pokutu právnické osobě, která nemá sídlo na území Bulharské republiky.

12. Za těchto podmínek se Okražen sad – Burgas (Krajský soud v Burgasu) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být články 4 a 5 rámcového rozhodnutí [2005/212], jakož i článek 49 [Listiny] vykládány v tom smyslu, že nebrání takové právní úpravě členského státu, podle níž může vnitrostátní soud v takovém řízení, jako je původní řízení, uložit právnické osobě sankci za konkrétní trestný čin, jehož spáchání dosud nebylo prokázáno, protože je předmětem souběžného, dosud s konečnou platností neuzavřeného trestního řízení?

[5] – Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 24. února 2005 o konfiskaci výnosů a majetku z trestné činnosti a nástrojů trestné činnosti (Úř. věst. 2005, L 68, s. 49).

[6] – Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 6. října 2006 o uplatňování zásady vzájemného uznávání příkazů ke konfiskaci (Úř. věst. 2006, L 328, s. 59).

2) Musí být články 4 a 5 rámcového rozhodnutí [2005/212], jakož i článek 49 [Listiny] vykládány v tom smyslu, že nebrání takové právní úpravě členského státu, podle níž může vnitrostátní soud v takovém řízení, jako je původní řízení, uložit právnické osobě sankci, jejíž výše odpovídá výhodě získané konkrétním trestným činem, jehož spáchání dosud nebylo prokázáno, protože je předmětem souběžného, dosud s konečnou platností neuzavřeného trestního řízení?“

III. Řízení u Soudního dvora

13. Písemné vyjádření předložila Evropská komise.

IV. Analýza

A. K právnímu rámci

14. Předkládající soud položil předběžné otázky týkající se výkladu článků 4 a 5 rámcového rozhodnutí 2005/212, jež upravují opravné prostředky a dodržování základních práv dotčených osob, přičemž vychází z předpokladu, že tato norma je použitelná na spor v původním řízení, což Komise zpochybňuje. Vzhledem k tomu, že je použitelnost ustanovení rámcového rozhodnutí 2005/212 sporná, je třeba ověřit, zda taková situace, jako je situace popsaná v předkládacím rozhodnutí, spadá do působnosti této normy[7].

1. K použitelnosti rámcového rozhodnutí 2005/212

15. Předně je třeba zdůraznit, že rámcové rozhodnutí 2005/212 bylo částečně nahrazeno směrnicí 2014/42/EU[8], která se stejně jako toto nařízení týká konfiskace nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti. Podle bodu 9 odůvodnění uvedené směrnice je totiž cílem této směrnice mimo jiné změnit a rozšířit ustanovení tohoto rámcového rozhodnutí. Z článku 14 odst. 1 směrnice 2014/42 pak konkrétně vyplývá, že tato směrnice nahradila pouze první čtyři odrážky článku 1 a článek 3 rámcového rozhodnutí 2005/212 ve vztahu k členským státům, které jsou touto směrnicí vázány, v důsledku čehož zůstaly po přijetí uvedené směrnice v platnosti články 2, 4 a 5 tohoto rámcového rozhodnutí[9].

16. Rámcové rozhodnutí 2005/212 ve svém čl. 2 odst. 1 stanoví, že „[k]aždý členský stát přijme nezbytná opatření, která mu umožní uložit úplnou nebo částečnou konfiskaci nástrojů trestných činů a výnosů z trestných činů, za něž lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí sazby přesahující jeden rok, nebo majetku, jehož hodnota odpovídá těmto výnosům“. V projednávané věci lze za trestný čin vyhýbání se vyměření nebo úhradě daňových dluhů dotčený ve věci v původním řízení uložit podle článku 255 odst. 1 trestního zákoníku trest odnětí svobody v délce jednoho roku až šesti let a peněžitý trest.

[7] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 18. prosince 2014, McCarthy a další (C-202/13, EU:C:2014:2450, bod 30), ze dne 25. července 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, bod 67), a ze dne 12. března 2020, VW (Právo na přístup k obhájci v případě, že se jednání soudu nezúčastní) (C-659/18, EU:C:2020:201, body 22 a 23).

[8] – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 3. dubna 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii (Úř. věst. 2014, L 127, s. 39).

[9] – Rozsudek ze dne 14. ledna 2021, Okražna prokuratura – Haskovo a Apelativna prokuratura – Plovdiv (C-393/19, EU:C:2021:8, bod 37).

17. Pokud jde o definici pojmu „konfiskace“, je třeba vycházet z čl. 2 bodu 4 směrnice 2014/42, jak vyplývá z bodu 15 tohoto stanoviska, a to i přesto, že tato směrnice není na základě jejího článku 3, v němž je uveden výčet dotyčných trestných činů, v projednávané věci použitelná *ratione materiae*. Tímto pojmem „konfiskace“ se rozumí „trvalé odnětí majetku nařízené soudem v souvislosti s trestným činem“, tj. definitivní zbavení vlastnického práva k tomuto majetku [10].

18. Dále podle čl. 2 bodů 1 a 2 směrnice 2014/42 se „výnosy“ rozumí jakákoli hospodářská výhoda získaná přímo nebo nepřímo z trestných činů, přičemž se může jednat o majetek v jakékoli podobě, hmotné nebo nehmotné povahy, movitý nebo nemovitý, jakož i právní listiny nebo nástroje dokládající právní nárok na takový majetek nebo podíl na něm. Předmětem konfiskace může být samozřejmě i peněžitá částka, avšak pouze za předpokladu, že ji lze považovat za získanou trestným činem, za který byl jeho pachatel odsouzen.

19. Ačkoli pojmy „konfiskace“ a „peněžitý trest nebo pokuta“ mají společné to, že důvodem jejich uložení je spáchání trestného činu, druhé z uvedených opatření se od prvního liší tím, že jeho cílem není neutralizovat výnosy z trestné činnosti. Peněžitý trest nebo pokuta plní funkci sankční a odstrašovací a lze je uložit bez ohledu na existenci jakékoli výhody související s trestným činem, a to vedle její konfiskace a ve výši, jež může být nižší, stejná nebo vyšší tato výhoda.

20. V této souvislosti podotýkám, že unijní právo mezi pojmy „konfiskace“ a „peněžitý trest nebo pokuta“ jasně rozlišuje. Jak vyplývá zejména z článků 1 a 6 a z bodů 1 a 2 odůvodnění nařízení 2005/214/SVV [11], má toto rámcové rozhodnutí za cíl zavést účinný mechanismus přeshraničního uznávání a výkonu pravomocných rozhodnutí požadujících úhradu peněžitého trestu nebo pokuty fyzickou nebo právnickou osobou po spáchání některého z trestných činů či přestupků vyjmenovaných v jeho článku 5 [12]. V článku 1 písm. b) bodě i) rámcového rozhodnutí 2005/214 je pojem „peněžitý trest nebo pokuta“ definován jako povinnost uhradit peněžitou částku uloženou rozhodnutím v trestní věci na základě odsouzení za trestný čin nebo přestupek, přičemž se upřesňuje, že tento pojem nezahrnuje mimo jiné příkazy k zabrání nebo propadnutí nástrojů trestného činu nebo výnosů z trestné činnosti.

21. Pokud jde o vnitrostátní právní úpravu dotčenou ve věci v původním řízení, je třeba konstatovat, že ta stanoví stejné rozlišení, jelikož kromě ustanovení o peněžitém trestu nebo pokutě obsahuje i zvláštní článek týkající se odnětí protiprávní výhody. Článek 83a odst. 5 ZANN tak stanoví, že přímá nebo nepřímá výhoda získaná právnickou osobou z trestného činu uvedeného v odstavci 1 propadá ve prospěch státu, nepodléhá-li povinnosti vrácení nebo nahrazení, nebo případně bude zabavena v souladu s trestním zákoníkem. Je přitom nesporné, že jediným účelem návrhu státního zástupce je uložení peněžitého trestu nebo pokuty podle čl. 83a odst. 1 až 4 zmíněného zákona [13].

22. Kromě toho podle informací poskytnutých vnitrostátním soudem dané vnitrostátní právní předpisy umožňují, aby byl uložen peněžitý trest nebo pokuta i v případě, že ve skutečnosti nebyla získána žádná výhoda nebo že získaná výhoda není majetkové povahy, a aby předmětem řízení podle článku 83a a násl. ZANN byl i jiný než jen nezákonně získaný majetek [14].

[10] – Rozsudek ze dne 14. ledna 2021, Okražna prokuratura – Haskovo a Apelativna prokuratura – Plovdiv (C-393/19, EU:C:2021:8, body 35 až 45 a 55).

[11] – Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 24. února 2005 o uplatňování zásady vzájemného uznávání peněžitých trestů a pokut (Úř. věst. 2005, L 76, s. 16).

[12] – Rozsudek ze dne 14. listopadu 2013, Baláž (C-60/12, EU:C:2013:733, bod 27).

[13] – K tomu je třeba ještě uvést, že v souladu s čl. 83d odst. 7 ZANN se v rozhodnutí soudu uvede „výše uloženého peněžitého trestu nebo pokuty“ (bod 3) a „popis majetku, který je konfiskován ve prospěch státu, je-li to relevantní“ (bod 4).

[14] – Viz bod 6 žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

Z článku 83a odst. 1 tohoto zákona vyplývá, že lze uložit peněžitý trest nebo pokutu ve výši přesahující hodnotu získané výhody, a to až do částky 1 000 000 BGN (přibližně 510 000 eur), jak v projednávané věci navrhuje státní zástupce, ačkoli hodnota protiprávní výhody činí 11 388,98 BGN.

23. Za těchto okolností skutečnost, že peněžitý trest nebo pokuta může být rovna výhodě, již právnická osoba získala nebo mohla získat z dotyčného trestného činu, sama o sobě neodůvodňuje, aby bylo toto opatření považováno za úplnou nebo částečnou konfiskaci výnosů z trestného činu ve smyslu rámcového rozhodnutí 2005/212 a směrnice 2014/42. Mám tudíž za to, že rámcové rozhodnutí 2005/212 není na spor v původním řízení použitelné, a tudíž je v projednávané věci zcela irelevantní i rámcové rozhodnutí 2006/783, na které odkazuje předkládající soud. Naproti tomu je třeba posoudit použitelnost článku 49 Listiny, který je rovněž zmíněn v obou předběžných otázkách.

2. K použitelnosti Listiny

24. Je třeba připomenout, že oblast působnosti Listiny, pokud jde o jednání členských států, je definována v jejím čl. 51 odst. 1, podle něhož jsou ustanovení Listiny určena členským státům, výhradně pokud uplatňují unijní právo [15].

25. Z ustálené judikatury vyplývá, že správní sankce ukládané vnitrostátními daňovými orgány a trestní řízení zahájená pro trestné činy a přestupky v oblasti DPH představují provedení článků 2 a 273 směrnice 2006/112/ES [16] a článku 325 SFEU, a tedy unijního práva ve smyslu čl. 51 odst. 1 Listiny [17]. Vzhledem k tomu, že v projednávané věci se peněžitý trest nebo pokuta, která může být uložena společnosti Delta Stroj podle § 83a ZANN, týká nesplnění ohlašovací povinnosti v oblasti DPH ze strany její jednatelky a zástupkyně, které bylo důvodem pro zahájení jejího trestního stíhání, jsou v souladu s touto judikaturou ustanovení Listiny použitelná.

26. Vzhledem k tomu, že článek 49 Listiny zakotvuje zásadu zákonnosti trestných činů a trestů, zbývá ještě určit, zda systém trestů dotčený v původním řízení má trestní povahu. V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle judikatury Soudního dvora jsou relevantní tři kritéria. Prvním je právní kvalifikace protiprávního jednání v rámci vnitrostátního práva, druhým samotná povaha protiprávního jednání a třetím stupeň přísnosti sankce, která hrozí dotčené osobě. I když přísluší předkládajícímu soudu, aby ve světle těchto kritérií posoudil, zda sankce stanovené vnitrostátními právními předpisy dotčenými ve věci v původním řízení mají trestní povahu ve smyslu článku 49 Listiny, může Soudní dvůr, rozhodující na základě žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, přesto podat upřesňující vysvětlení, jejichž účelem je poskytnout uvedenému soudu vodítko při jeho posouzení [18].

27. V tomto ohledu je nesporné, že dotčený peněžitý trest nebo pokuta souvisí s trestným činem stanoveným a postihovaným podle článku 255 trestního zákona, na jehož základě je vedeno trestní stíhání proti zástupkyni společnosti Delta Stroj, a že je definován v § 83a a násl. ZANN, což jsou ustanovení obsažená v kapitole 4, nadepsané „Správní sankce trestní povahy ukládané

[15] – Rozsudek ze dne 14. ledna 2021, Okražna prokuratura – Haskovo a Apelativna prokuratura – Plovdiv (C-393/19, EU:C:2021:8, bod 30).

[16] – Směrnice Rady ze dne 28. listopadu 2006 o společném systému daně z přidané hodnoty (Úř. věst. 2006, L 347, s. 1).

[17] – Rozsudek ze dne 26. února 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, body 24 až 28), a ze dne 20. března 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, body 8 až 21).

[18] – Rozsudek ze dne 6. října 2021, ECOTEX BULGARIA (C-544/19, EU:C:2021:803, body 90 a 92).

právnickým osobám a podnikatelům-fyzickým osobám“. Tento trest nebo pokutu ukládá trestní soud v řízení upraveném v § 83b a § 83d až 83f ZANN, přičemž jeho § 83g stanoví, že ve věcech neupravených těmito ustanoveními se použije trestní řád.

28. Podle předkládajícího soudu je účelem peněžitého trestu nebo pokuty potrestat a odradit od páchání daného trestného činu, a nikoliv nahradit škodu jím způsobenou, což charakterizuje represivní účel, jenž je vlastní trestní sankci ve smyslu článku 49 Listiny [19]. Pokud jde o přísnost této sankce, činí její maximální výše 1 000 000 BGN (přibližně 510 000 eur), jak bylo uvedeno výše, což podporuje závěr, že tato sankce má trestní povahu ve smyslu článku 49 Listiny [20].

29. Z uvedeného podle mého názoru vyplývá, že systém trestů stanovený vnitrostátní právní úpravou dotčenou ve věci v původním řízení je trestní povahy a může tak být posuzován s ohledem na základní práva zaručená Listinou, zejména zásadu zákonnosti trestných činů a trestů stanovenou v článku 49 Listiny.

B. K první předběžné otázce

30. Je třeba připomenout, že v rámci postupu spolupráce mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem zavedeného článkem 267 SFEU přísluší Soudnímu dvoru poskytnout vnitrostátnímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen. Z tohoto hlediska Soudnímu dvoru přísluší případně přeformulovat otázky, které jsou mu položeny. Je totiž úkolem Soudního dvora vyložit všechna ustanovení unijního práva, která vnitrostátní soudy potřebují pro rozhodnutí o sporech, které projednávají, i pokud nejsou tato ustanovení výslovně zmíněna v předběžných otázkách položených těmito soudy Soudnímu dvoru [21].

31. Za těchto okolností je za účelem poskytnutí užitečné odpovědi předkládajícímu soudu třeba mít v souladu s výše uvedenou judikaturou za to, že podstatou první předběžné otázky položené tímto soudem je, zda musí být články 47, 48 a 49 Listiny vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, podle které může soud uložit právnické osobě peněžitý trest nebo pokutu za trestný čin spáchaný fyzickou osobou, která ji zastupuje, avšak ještě předtím, než byla tato fyzická osoba pravomocně odsouzena, a to s výhradou práva právnické osoby, které byla uložena sankce, podat opravný prostředek v případě, že státní zástupce zastaví stíhání vedené proti této fyzické osobě nebo že bude tato osoba pravomocným soudním rozhodnutím zproštěna obžaloby.

32. Navíc, ačkoli EÚLP nepředstavuje právní nástroj formálně začleněný do unijního právního řádu, dokud k ní Unie nepřistoupí, je třeba připomenout, že jak potvrzuje čl. 6 odst. 3 SEU, základní práva, která jsou zaručena EÚLP, tvoří obecné zásady práva Unie. Článek 52 odst. 3 Listiny, který uvádí, že práva obsažená v této Listině, která odpovídají právům zaručeným EÚLP, mají stejný smysl a stejný rozsah jako ty, které jim přikládá uvedená úmluva, má mimoto zajistit nezbytný soulad mezi těmito právy, aniž je narušena autonomie unijního práva a Soudního dvora [22].

[19] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. března 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, bod 31).

[20] – Obdobně viz rozsudek ze dne 6. října 2021, ECOTEX BULGARIA (C-544/19, EU:C:2021:803, body 94 a 95).

[21] – Rozsudek ze dne 8. května 2019, PI (C-230/18, EU:C:2019:383, bod 42). Ačkoli se položené otázky týkají článku 49 Listiny, žádost o rozhodnutí o předběžné otázce odkazuje rovněž na práva zaručená v článku 6 EÚLP.

[22] – Rozsudek ze dne 2. února 2021, Consob (C-481/19, EU:C:2021:84, bod 36).

33. Z vysvětlení k Listině – která v souladu s čl. 6 odst. 1 třetím pododstavcem SEU a čl. 52 odst. 7 Listiny musí být zohledněna při jejím výkladu – vyplývá, že články 47 a 48 Listiny zajišťují v rámci unijního práva ochranu přiznanou články 6 a 13 EÚLP [23]. Pokud jde o článek 49 Listiny, ten odpovídá článku 7 EÚLP.

1. K základním zárukám poskytovaným právnickým osobám

34. Jak bylo uvedeno výše, uznání základních práv právnických osob je nyní již ustálenou zásadou [24] vycházející z právní konstrukce stanovené v judikatuře, jež našla široké uplatnění nejprve v hospodářské oblasti, konkrétně v oblasti hospodářské soutěže, jelikož účinky právní úpravy v této oblasti se týkají především obchodních společností. Ve sporech týkajících se postihu porušení práva hospodářské soutěže, který *stricto sensu* nespadá do oblasti trestního práva, uplatnil Soudní dvůr základní zásady trestního práva a základní záruky stanovené v článku 6 EÚLP [25] ve prospěch právnických osob vystupujících jako žalobkyně. Soudní dvůr tak připustil, jak zdůrazňuje generální advokát Y. Bot [26], použitelnost zásady osobní odpovědnosti a zásady, která je s ní spojená, tedy zásady personality trestů a sankcí, na kterých je založeno přičítání odpovědnosti za protisoutěžní kartely [27].

35. Obdobně Soudní dvůr rozhodl, že součástí základních práv je i zásada presumpce neviny vyplývající z čl. 6 odst. 2 EÚLP a že s ohledem na povahu dotčených protiprávních jednání a na povahu a stupeň přísnosti souvisejících sankcí se tato použije zejména na řízení o porušení pravidel hospodářské soutěže uplatnitelných na podniky, v rámci kterých může být rozhodnuto o pokutách či penále [28]. Připomínám, že presumpce neviny je určena k tomu, aby všem osobám bylo zaručeno, že nebudou označovány jako vinné z protiprávního jednání před tím, nežli bude jejich vina prokázána soudem, nebo že s nimi nebude zacházeno takovým způsobem [29].

36. Soudní dvůr tuto zásadu, která je zakotvena v čl. 48 odst. 1 Listiny [30], uplatnil rovněž v souvislosti s určením objektivních prvků tvořících porušení upravené unijním právem, v uvedené věci obchodování zasvěcených osob, za něž mohou být uloženy správní sankce trestní povahy [31]. Dodržování téže zásady, jakož i zásady individualizace sankcí, zajišťuje Soudní

[23] – Rozsudek ze dne 13. září 2018, UBS Europe a další (C-358/16, EU:C:2018:715, bod 50).

[24] – Rozdílná povaha fyzických a právnických osob samozřejmě vylučuje výkon některých základních práv, která předpokládají existenci lidské bytosti (např. zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu). Složitější je však otázka, jaké jsou hranice uplatňování jednotlivých práv přiznaných právnickým osobám. Z judikatury Soudního dvora vyplývá v některých případech rozdílné zacházení, kdy je těmto osobám přiznána nižší intenzita ochrany, mimo jiné pokud jde o právo nevypovídat [rozsudek ze dne 2. února 2021, Consob (C-481/19, EU:C:2021:84)] a ochranu osobních údajů [rozsudek ze dne 17. prosince 2015, WebMindLicenses (C-419/14, EU:C:2015:832, bod 79 a citovaná judikatura)].

[25] – V ustálené judikatuře bylo zdůrazněno, že základní práva jsou nedílnou součástí obecných právních zásad, jejichž dodržování Soudní dvůr zajišťuje, přičemž za tímto účelem vychází z ústavních tradic společných členským státům, jakož i z poznatků, které skýtají mezinárodně právní instrumenty týkající se ochrany lidských práv, na jejichž tvorbě členské státy spolupracovaly nebo k nimž přistoupily, přičemž zvláštní význam má v tomto ohledu EÚLP [viz zejména rozsudek ze dne 21. září 1989, Hoechst v. Komise (spojené věci 46/87 a 227/88, EU:C:1989:337, bod 13)].

[26] – Viz stanovisko generálního advokáta Y. Bota ve věci ThyssenKrupp Nirosta v. Komise (C-352/09 P, EU:C:2010:635, body 51 a 161).

[27] – Viz zejména rozsudky ze dne 8. července 1999, Komise v. Anic Partecipazioni (C-49/92 P, EU:C:1999:356, bod 78), a ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise (C-97/08 P, EU:C:2009:536, body 56 a 77).

[28] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. července 1999, Hüls v. Komise (C-199/92 P, EU:C:1999:358, body 149 a 150).

[29] – Rozsudek ze dne 16. července 2009, Rubach (C-344/08, EU:C:2009:482, bod 31 a citovaná judikatura).

[30] – Rozsudek ze dne 22. listopadu 2012, E.ON Energie v. Komise (C-89/11 P, EU:C:2012:738, bod 72).

[31] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 23. prosince 2009, Spector Photo Group a Van Raemdonck (C-45/08, EU:C:2009:806, body 42 a 44), a ze dne 9. září 2021, Adler Real Estate a další (C-546/18, EU:C:2021:711, bod 46).

dvůr [32], pokud je mateřské společnosti přičítáno porušení pravidel hospodářské soutěže, kterého se dopustila dceřiná společnost, na základě pojmu „hospodářská jednotka“ a domněnky, že s ohledem na jejich vzájemné kapitálové propojení mateřská společnost skutečně vykonává rozhodující vliv na obchodní politiku dceřiné společnosti [33].

37. Právě na základě mechanismu domněnky a s odkazem na judikaturu ESLP [34] Soudní dvůr uvedl, že sice každý právní systém zná domněnky o skutkových a právních okolnostech, avšak článek 48 Listiny ukládá členským státům, aby v trestní oblasti nepřekročily určitou mez. Zásada presumpce neviny zakotvená v tomto ustanovení konkrétně ukládá členským státům povinnost uplatňovat domněnky o skutkových a právních okolnostech, které jsou upraveny v právních předpisech stanovících sankce, v přiměřené míře s ohledem na závažnost věci a při zachování práv na obhajobu [35].

38. Je třeba zdůraznit, že právo na obhajobu je součástí různých prvků tvořících zásadu účinné soudní ochrany, která je zakotvena v článku 47 Listiny [36]. Ten v prvním pododstavci stanoví, že každý, jehož práva a svobody zaručené unijním právem byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem. Tomuto právu odpovídá povinnost uložená členským státům v čl. 19 odst. 1 druhém pododstavci SEU, aby stanovily prostředky nezbytné k zajištění účinné právní ochrany v oblastech pokrytých unijním právem [37]. Soudní dvůr nejprve konstatoval, že právo na účinné prostředky nápravy před soudem zakotvené v článku 47 Listiny se nachází v její hlavě VI týkající se soudnictví, ve které jsou zakotveny další procesní zásady, které se uplatňují ve vztahu jak k fyzickým, tak právnickým osobám [38], a poté rozhodl, že zásada účinné soudní ochrany musí být vykládána v tom smyslu, že není vyloučeno, aby se jí dovolávaly právnické osoby, a že posledně uvedeným může být v tomto ohledu za určitých podmínek poskytnuta právní pomoc [39].

39. Shrnu-li výše uvedené, mám za to, že pokud se peněžitý trest nebo pokuta, která může být uložena právnické osobě, týká trestného činu a má trestní povahu, jako je tomu v projednávané věci, spadá řízení týkající se této sankce do působnosti článků 6 a 7 EÚLP a tato osoba se tak může dovolávat základních práv zakotvených v článcích 47 až 49 Listiny, což znamená, že orgány členských států musí zajistit dodržování těchto práv [40].

[32] – Oproti této judikatuře je třeba upozornit na opatrnický přístup evropského normotvůrce, který vyloučil právnické osoby z oblasti působnosti směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce neviny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem (Úř. věst. 2016, L 65, s. 1) s odůvodněním, že je předčasné přijímat na úrovni Unie právní předpisy týkající se presumpce neviny právnických osob, která by měla být zajištěna prostřednictvím stávajících právních záruk a judikatury, jejichž vývoj určí, zda bude potřebné přijmout opatření na úrovni Unie, jak je uvedeno v bodech 14 a 15 odůvodnění tohoto aktu.

[33] – Viz mimo jiné nedávný rozsudek ze dne 28. října 2020, Pirelli & C. v. Komise (C-611/18 P, nezveřejněný, EU:C:2020:868, body 65 až 71), a ze dne 15. dubna 2021, Italmobiliare a další v. Komise (C-694/19 P, nezveřejněný, EU:C:2021:286, body 52 až 59).

[34] – Viz například rozsudek ESLP ze dne 23. července 2002, Janosevic v. Švédsko, CE:ECHR:2002:0723JUD003461997, bod 101 a citovaná judikatura.

[35] – Rozsudky ze dne 23. prosince 2009, Spector Photo Group a Van Raemdonck (C-45/08, EU:C:2009:806, bod 43), a ze dne 9. září 2021, Adler Real Estate a další (C-546/18, EU:C:2021:711, bod 47).

[36] – Rozsudek ze dne 6. listopadu 2012, Otis a další (C-199/11, EU:C:2012:684, bod 48), v němž Soudní dvůr zmiňuje rovněž právo na přístup k soudu. Připomínám, že čl. 48 odst. 2 Listiny stanoví, že každému obviněnému je zaručeno respektování práv na obhajobu.

[37] – Rozsudek ze dne 6. října 2020, Lucemburský stát (Právní ochrana proti žádosti o informace v daňové oblasti) (spojené věci C-245/19 a C-246/19, EU:C:2020:795, bod 47).

[38] – Tento závěr je zcela očividně založen na funkčním a objektivním pojetí pojmu „jednotlivec“, tedy účastník řízení před soudem, aniž se rozlišuje mezi fyzickými a právnickými osobami.

[39] – Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, DEB (C-279/09, EU:C:2010:811, body 40 a 59).

[40] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. října 2021, Prokuratura Rejonowa Łódź-Bałuty (C-338/20, EU:C:2021:805, body 29 a 30), přičemž podotýkám, že „adresáty“ rozhodnutí o uložení sankce za dopravní přestupky, jichž se tento rozsudek týká, mohou být fyzické i právnické osoby.

40. Právě s ohledem na výše uvedené úvahy je třeba posoudit slučitelnost vnitrostátní právní úpravy dotčené ve věci v původním řízení.

2. Ke slučitelnosti dotčené vnitrostátní právní úpravy s ohledem na uplatnění mechanismu dvojí domněnky

a) Úvodní poznámky

41. V žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce předkládající soud vyjadřuje své pochybnosti ohledně slučitelnosti dotčené vnitrostátní právní úpravy s unijním právem, přičemž odkazuje na rozsudek G. I. E. M. s.r.l a další v. Itálie [41], v němž ESLP rozhodl, že článek 7 EÚLP brání tomu, aby byla osobě uložena sankce trestní povahy, aniž by byla nejprve zjištěna a prokázána její osobní trestní odpovědnost, což vyžaduje, aby soud rozhodující ve věci dospěl k závěru, že jsou naplněny všechny znaky skutkové podstaty dotyčného trestného činu. V opačném případě by byla porušena i presumpce neviny zaručená čl. 6 odst. 2 EÚLP.

42. Zaprvé považuji za nutné zdůraznit, že předkládající soud nepostihl správně dosah výše uvedeného rozsudku. ESLP stanovil požadavek, aby byla nejprve určena trestní odpovědnosti osoby, které je ukládána sankce, a to v souladu se zárukami stanovenými v článku 7 EÚLP a v řízení, nikoli nutně trestním, splňujícím požadavky stanovené v článku 6 této úmluvy. V tomto konkrétním rámci dospěl ESLP ve věci, jež mu byla předložena, k závěru, že rozhodnutí vnitrostátních soudů, že jsou naplněny všechny znaky skutkové podstaty dotčeného trestného činu, lze v podstatě považovat za takové určení odpovědnosti, a tedy za odsouzení ve smyslu článku 7 EÚLP [42].

43. Je pravda, že ESLP s odkazem na čl. 6 odst. 2 a článek 7 EÚLP, jejichž společným předmětem je ochrana práva každého nebýt potrestán, dokud jeho vina nebyla řádně prokázána, připomněl zákaz uložit jedné osobě trest za trestný čin spáchaný jinou osobou. Ve zmíněné věci dospěl ESLP k závěru, že opatření konfiskace uplatněné vůči právnickým osobám, které nejsou účastníky řízení, jelikož se ze zákona nemohou samy dopustit trestného činu, představuje porušení zásady, podle které nikdo nesmí být potrestán za čin, za nějž je trestně odpovědná jiná osoba. Kromě toho, že posouzení ze strany ESLP zjevně ve velké míře závisí na okolnostech dané věci, které se od projednávané věci podstatně liší, považuji za důležité uvést, že předkládající soud rovněž a především nevzal v potaz, že ESLP před tímto závěrem připomněl možnost uplatnění domněnek, a to i na základě článku 7 EÚLP, a tedy domněnek odpovědnosti [43].

44. Zadruhé uvádím, že pravomoci soudu rozhodujícího ve věci jsou vymezeny v čl. 83d odst. 5 ZANN, a to ověřit, zda dotčená právnická osoba získala protiprávní výhodu, zda existuje souvislost mezi pachatelem trestného činu a právnickou osobou a mezi trestným činem a výhodou získanou touto právnickou osobou, a dále určit hodnotu a majetkovou povahu protiprávní výhody. Závěr vnitrostátního soudu, že nemá pravomoc ověřit, zda došlo ke spáchání daňového trestného činu, pro který je vedeno souběžné trestní řízení proti ZK, vychází ze striktního výkladu tohoto článku, s nímž se Komise neztotožňuje. Komise tvrdí, že konstatování existence „protiprávní“ výhody spadá mezi výsadní práva soudu a že vzhledem k povaze posledně uvedeného pojmu má soud nutně pravomoc posoudit otázku, zda došlo k naplnění skutkové

[41] – Rozsudek ESLP ze dne 28. června 2018, G. I. E. M. s.r.l a další v. Itálie, CE:ECHR:2018:0628JUD000182806, bod 251.

[42] – Rozsudek ESLP ze dne 28. června 2018, G. I. E. M. s.r.l. a další v. Itálie, CE:ECHR:2018:0628JUD000182806, body 255 až 261.

[43] – Rozsudek ESLP ze dne 28. června 2018, G. I. E. M. s.r.l. a další v. Itálie, EC:ECHR:2018:0628JUD000182806, body 243 a 244.

podstaty trestného činu. Je však třeba připomenout, že v rámci řízení stanoveného v článku 267 SFEU sice Soudnímu dvoru přísluší poskytovat výklad k ustanovením unijního práva, výklad vnitrostátních právních předpisů je však jedině v pravomoci předkládajícího soudu. Soudní dvůr proto musí vycházet z výkladu vnitrostátního práva, který mu byl poskytnut tímto soudem [44].

45. Nicméně je nyní třeba posoudit slučitelnost řízení stanoveného v článku 83a a násl. ZANN, které vychází z dvojího mechanismu domněnky, přičemž připomínám, že Soudnímu dvoru sice nepřísluší, aby v rámci řízení o předběžné otázce rozhodoval o slučitelnosti ustanovení vnitrostátního práva s právními pravidly Unie, má však pravomoc poskytnout předkládajícímu soudu veškeré prvky výkladu vztahující se k tomuto právu, které mu umožní posoudit takovou slučitelnost pro účely rozhodnutí ve věci, jež mu byla předložena [45].

b) K domněnce přičitatelnosti trestného činu právnické osobě

46. Pokud jde o systém trestní odpovědnosti právnických osob stanovený bulharskou právní úpravou, je třeba konstatovat, že se jedná o zvláštní odpovědnost omezenou na trestné činy, na něž se tato úprava vztahuje, založenou na modelu zastupování. Trestní soud tak nemůže z trestného činu obvinit přímo dotyčnou právnickou osobu, jelikož její odpovědnost je „odvozena“ od odpovědnosti identifikované fyzické osoby, u níž se má za to, že s ohledem na své postavení jednala jménem právnické osoby, která potenciálně nebo prokazatelně získala finanční výhodu pocházející z trestního jednání. Trestný čin, který měla v projednávané věci spáchat tato fyzická osoba, tedy může být vytýkán právnické osobě a zakládat vznik její odpovědnosti, aniž by bylo nutné prokázat zvláštní protiprávní jednání na její straně.

47. Tato odpovědnost právnické osoby je obdobná nepřímé nebo zástupné odpovědnosti, přičemž zdůrazňuji, že právnická osoba může jednat pouze prostřednictvím fyzických osob, které jsou oprávněny ji zavazovat. Takové posouzení, jež by mohlo porušovat článek 7 EÚLP a článek 49 Listiny, které zakotvují zásadu individualizace trestů, však není vhodné pro odpovědnost založenou na metodě zastupování. Dotyčná fyzická osoba totiž není někým jiným než právnická osoba, ale naopak je touto právnickou osobou, se kterou je ztotožněna. Tato právnická osoba bude trestně odpovědná jako pachatel trestného činu, který na její účet spáchala fyzická osoba oprávněná jednat jejím jménem, jež naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu. Jde o osobní odpovědnost vyplývající ze zastupování, nikoli o substituci [46].

48. Kromě toho je třeba uvést, že v rámci soudního řízení, které má kontradiktorní povahu, může právnická osoba prokázat, že tato domněnka přičitatelnosti trestného činu neplatí, což znamená, že tato domněnka je vyvratitelná, jak vyžaduje Soudní dvůr [47]. ESLP rozhodl, že pokud jde o uplatňování skutkových nebo právních domněnek v trestních věcech, nesmí státy překročit

[44] – Rozsudek ze dne 26. června 2019, Addiko Bank (C-407/18, EU:C:2019:537, bod 52).

[45] – Rozsudek ze dne 15. dubna 2021, Grupa Warzywna (C-935/19, EU:C:2021:287, bod 20).

[46] – Stejný model zvolil evropský normotvůrce v různých normách, mimo jiné ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/35/ES ze dne 7. září 2005 o znečištění z lodí a o zavedení sankcí, včetně trestních sankcí, za protiprávní jednání v oblasti znečišťování (Úř. věst. 2005, L 255, s. 11), ve znění směrnice Evropského parlamentu 2009/123/ES ze dne 21. října 2009 (Úř. věst. 2009, L 280, s. 52), a ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV (Úř. věst. 2011, L 101, s. 1).

[47] – Rozsudek ze dne 23. prosince 2009, Spector Photo Group a Van Raemdonck (C-45/08, EU:C:2009:806, bod 44).

určitou mez, která je ve zmíněném případě překročena, jestliže je v důsledku uplatnění domněnky určitá osoba zbavena jakékoli možnosti se vyvinit ve vztahu ke skutkům, které jsou jí kladeny za vinu, a nemůže tak uplatnit zásadu presumpce neviny [48].

49. V této souvislosti je třeba uvést, že návrh na uložení sankce předložený státním zástupcem musí obsahovat řadu prvků, definovaných v čl. 83b odst. 2 ZANN, které prokazují, že státní zástupce unesl důkazní břemeno, zejména pokud jde o povahu a hodnotu výhody a existenci přímé souvislosti mezi trestným činem a touto výhodou. Dotyčná právnická osoba, která musí být předvolána na veřejné jednání k posouzení tohoto návrhu, může v rámci výkonu svého práva na obhajobu tento návrh odmítnout. Z rozsahu soudního přezkumu, jak je definován v § 83d odst. 5 ZANN, je totiž zřejmé, že domněnka přičitatelnosti trestného činu je vyvratitelná, jelikož soud musí posoudit mimo jiné existenci souvislosti mezi pachatelem trestného činu a právnickou osobou, a to na základě důkazů shromážděných bez návrhu nebo na návrh stran [49]. Zdá se tedy, že soud rozhodující ve věci má pravomoc rozhodovat o všech skutkových a právních otázkách relevantních *pro spor, který mu byl předložen* [50].

c) K domněnce spáchání trestného činu

50. Z bulharské právní úpravy vyplývá, že řízení u trestního soudu může být zahájeno na návrh státního zástupce, v němž jsou uvedeny osobní údaje osob „obviněných“ z trestného činu, a že trestní soud může uložit právnické osobě peněžitý trest nebo pokutu „bez ohledu na skutečný vznik trestní odpovědnosti [fyzických] osob, které se podílely na trestném činu“ [51]. Zdá se tak, že právnické osobě může být uložena trestní sankce za trestný čin, kterého se měla dopustit osoba oprávněná jednat jejím jménem, aniž by příslušný soud rozhodující v prvním stupni či v odvolacím řízení [52] mohl posoudit otázku, zda k tomuto trestnému činu skutečně došlo, která je vyhrazena pro rozsudek týkající se fyzické osoby, nebo přerušit řízení až do vydání posledně uvedeného rozsudku [53].

51. Lze samozřejmě podotknout, že návrh státního zástupce musí obsahovat popis trestného činu s uvedením okolností, za nichž byl spáchán, a seznam listinných důkazů, které tyto okolnosti prokazují a které mohou poskytnout důkazy o skutečnostech, na jejichž základě je na první pohled možné důvodně považovat přičitatelnost za pravděpodobnou [54]. Kromě toho a především § 83f ZANN stanoví možnost obnovy řízení, zejména na návrh právnické osoby, jíž byla uložena sankce, pokud státní zástupce zastaví trestní stíhání vedené proti této fyzické osobě z důvodu, že

[48] – Rozsudek ESLP ze dne 28. června 2018, G. I. E. M. s.r.l. a další v. Itálie, EC:ECHR:2018:0628JUD000182806, bod 243 a citovaná judikatura.

[49] – Kromě toho lze proti rozhodnutí, kterým soud uložil právnické osobě peněžitý trest nebo pokutu, podat odvolání, a to ve lhůtě čtrnácti dnů od jeho doručení účastníkům řízení. Příslušný odvolací soud může takové rozhodnutí změnit nebo zrušit.

[50] – Rozsudek ze dne 9. září 2021, Adler Real Estate a další (C-546/18, EU:C:2021:711, bod 53).

[51] – Viz § 83b odst. 2 bod 5 a § 83a odst. 4 ZANN. V projednávané věci je nesporné, že ke dni předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce nebylo trestní řízení vedené pro zatajení informací v daňovém přiznání k DPH proti jednatelce a zástupkyni společnosti Delta Stroj ještě ukončeno.

[52] – Ze žádných informací obsažených ve spise předloženém Soudnímu dvoru nelze dovozovat, že by měl odvolací soud širší pravomoci k posouzení odpovědnosti právnické osoby, než má soud prvního stupně.

[53] – Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že na dotyčnou fyzickou osobu se vztahuje jiný procesní režim než na dotyčnou právnickou osobu a že nelze předpokládat, že by fyzická osoba mohla v rámci řízení, které je proti ní vedeno pro tentýž trestný čin, uplatňovat práva na obhajobu příslušející právnické osobě. Tato práva jsou totiž subjektivní, takže pouze dotčení účastníci řízení musí mít možnost toto právo skutečně uplatnit nehledě na povahu řízení, které je proti nim vedeno [rozsudek ze dne 9. září 2021, Adler Real Estate a další (C-546/18, EU:C:2021:711, bod 59)].

[54] – Připomínám, že Soudní dvůr v podstatě rozhodl, že s výhradou dodržování práv zaručených unijním právem, zejména Listinou, musí mít vnitrostátní daňový orgán za účelem prokázání existence daňového úniku v oblasti DPH možnost použít důkazy získané v rámci dosud neskončených trestních řízení, jež se netýkají osoby povinné k dani [rozsudky ze dne 16. října 2019, Glencore Agriculture Hungary (C-189/18, EU:C:2019:861, bod 38), a ze dne 24. února 2022, SC Cridar Cons (C-582/20, EU:C:2022:114, bod 37)].

se skutek nestal nebo že není trestným činem[55], nebo pokud byla dotyčná fyzická osoba pravomocným soudním rozhodnutím zproštěna obžaloby[56]. Dospěje-li soud, k němuž byl takový návrh podán, k závěru, že návrh na obnovu řízení je opodstatněný, může v kontradiktorním řízení rozhodnutí o uložení sankce zrušit[57]. Domněnka, že byl spáchán trestný čin, je tedy vyvratitelná.

52. Je však třeba uvést, že proti dotyčné právnické osobě může být vydáno pravomocné odsuzující rozhodnutí[58] a následně proveden jeho výkon, aniž by tato osoba měla před vydáním tohoto rozhodnutí, objektivně poškozujícího její zájmy, možnost vyjádřit se ke spáchání daňového deliktu, který je jí přičítán, což může představovat porušení jejích práv na obhajobu[59].

53. Obnova výše uvedeného řízení navíc představuje uplatnění mimořádného opravného prostředku představujícího pokračování prvního řízení[60], jehož zahájení je spojeno s událostí, která je z hlediska okamžiku jejího vzniku nejistá. Může se stát, že rozhodnutí o zproštění obžaloby stíhané fyzické osoby bude přijato až po uplatnění opravných prostředků, což by ještě více prodloužilo délku tohoto řízení. Dokud trvá trestní řízení proti zástupci společnosti, jako je tomu v projednávané věci, nemůže tato společnost prakticky podat návrh na obnovu řízení k soudu příslušnému rozhodnout o tom, že nedošlo ke spáchání trestného činu, který je jí přičítán, a že tudíž uložená trestní sankce je neopodstatněná. Přístup k takovému soudu přitom nesmí podléhat podmínkám, které by jej nepřiměřeně ztěžovaly[61], přičemž dotyčná právnická osoba nesmí být zbavena výše uvedené možnosti po nepřiměřeně dlouhou dobu. Taková situace by mohla zakládat porušení práva na přístup k soudu[62].

54. Právo na přístup k soudu a zásada respektování práv na obhajobu nicméně nepředstavují absolutní právo, nýbrž mohou obsahovat omezení[63].

d) K omezení základních záruk

55. Článek 52 odst. 1 Listiny stanoví, že omezení výkonu práv a svobod zaručených Listinou mohou být zavedena za podmínky, že zaprvé jsou tato omezení stanovena zákonem, zadruhé respektují podstatu dotčených práv a svobod a zatřetí jsou při dodržení zásady proporcionality nezbytná a skutečně odpovídají cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého[64]. V tomto ohledu připomínám, že Soudní dvůr vyžaduje, aby domněnky

55 – Viz bod 2 předkládacího rozhodnutí.

56 – Článek 4 odst. 2 protokolu č. 7 k EÚLP stanoví možnost obnovit v případě potřeby trestní řízení, jestliže nové nebo nově odhalené skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit trestní rozhodnutí ve věci.

57 – Nastane-li některá z dotyčných situací, tedy zastavení trestního stíhání vedeného proti této fyzické osobě státním zástupcem z důvodu, že se skutek nestal nebo že není trestným činem, nebo zproštění této osoby obžaloby, nevyvstávají žádné pochybnosti ohledně výsledku tohoto nového přezkumu věci, a to s ohledem na mechanismus přičitatelnosti trestného činu spáchaného v zastoupení, který byl uplatněn při vzniku odpovědnosti právnické osoby.

58 – V případě, že nebude podán opravný prostředek, nebo že bude tento opravný prostředek zamítnut (viz § 83e odst. 5 a § 83f ZANN).

59 – Obdobně viz rozsudky ze dne 16. října 2019, Glencore Agriculture Hungary (C-189/18, EU:C:2019:861, body 41 a 52), a ze dne 4. června 2020, C. F. (Daňová kontrola) (C-430/19, EU:C:2020:429, bod 30). Tato judikatura Soudního dvora týkající se správních řízení v rámci daňové kontroly v oblasti DPH musí být tím spíše použitelná v řízení ve stejné oblasti, v němž může být uložen peněžitý trest nebo pokuta trestní povahy.

60 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. června 2014, M (C-398/12, EU:C:2014:1057, bod 39).

61 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. listopadu 2013, Baláž (C-60/12, EU:C:2013:733, bod 46).

62 – Obdobně viz rozsudek ze dne 24. února 2022, SC Cridar Cons (C-582/20, EU:C:2022:114, bod 51).

63 – Rozsudky ze dne 24. února 2022, SC Cridar Cons (C-582/20, EU:C:2022:114, bod 50), a ze dne 16. října 2019, Glencore Agriculture Hungary (C-189/18, EU:C:2019:861, bod 43).

64 – Rozsudek ze dne 6. října 2020, Lucemburský stát (Právní ochrana proti žádosti o informace v daňové oblasti) (spojené věci C-245/19 a C-246/19, EU:C:2020:795, bod 51).

o skutkových a právních okolnostech v trestní oblasti zůstaly v „přiměřených mezích“, které zohledňují závažnost zájmů a zachovávají právo na obhajobu. Podle ESLP musí státy provést vyvážení těchto dvou prvků; jinými slovy, použité prostředky musí být rozumně přiměřené sledovanému legitimnímu cíli [65].

56. Zaprvé uvádím, že z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že právní základ odpovědnosti právnické osoby za dotčený daňový delikt je stanoven v § 83a a násl. ZANN, takže je třeba jej považovat za stanovený vnitrostátním právem. Zadruhé tento režim podle mého názoru respektuje podstatu základního práva na účinnou soudní ochranu, pokud jde o oba jeho prvky, tedy respektování práv na obhajobu a respektování práva na přístup k soudu. Uvedený režim totiž nezpochybňuje tato práva jako taková. Pouze stanoví procesní rámec jejich uplatnění, který zahrnuje mimořádný opravný prostředek [66].

57. Zatřetí režim odpovědnosti právnické osoby stanovený v § 83a a násl. ZANN podle mého názoru zřejmě naplňuje cíl obecného zájmu. Ačkoli v předkládacím rozhodnutí nejsou uvedeny další podrobnosti, lze mít za to, že takový režim spadá do plnění povinnosti každého členského státu přijmout všechna legislativní a správní opatření k zajištění toho, aby DPH byla vybrána na jeho území v plné výši, a k boji proti daňovým únikům [67]. Článek 325 odst. 1 SFEU tak stanoví povinnost členských států bojovat proti podvodům a jiným protiprávním jednáním ohrožujícím finanční zájmy Unie účinnými a odstrašujícími opatřeními. V tomto ohledu je třeba připomenout, že vzhledem k tomu, že podle čl. 2 písm. b) rozhodnutí Rady 2007/436/ES, Euratom [68], mezi vlastní zdroje Unie patří mimo jiné příjmy z použití jednotné sazby na harmonizovaný vyměřovací základ DPH, který se určuje podle unijních pravidel, existuje přímá spojitost mezi výběrem příjmů z DPH v souladu s použitelným unijním právem a poskytnutím odpovídajících zdrojů z DPH unijnímu rozpočtu, neboť jakákoli mezera ve výběru příjmů z DPH je potenciálně příčinou snížení zdrojů z DPH [69].

58. Za účelem zaručení výběru těchto příjmů z DPH v plné výši, a tím zajištění ochrany finančních zájmů Unie, mají členské státy volnost při výběru použitelných sankcí, které mohou mít formu správních sankcí, trestních sankcí nebo kombinace obou. Trestní sankce však mohou být nevyhnutelné v rámci účinného a odstrašujícího boje proti některým závažným případům daňových podvodů v oblasti DPH, jak vyžaduje čl. 2 odst. 1 ve spojení s čl. 1 odst. 1 Úmluvy o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracované na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, podepsané v Bruselu dne 26. července 1995 [70]. Členské státy musí rovněž zajistit, že vnitrostátní trestněprávní procesní pravidla umožní účinný postih trestných činů souvisejících s takovými jednáními. Za těchto okolností je především na vnitrostátním zákonodárci, aby přijal nezbytná opatření. Přísluší mu případně, aby změnil svou právní úpravu a zajistil, že procesní úprava, jež se použije na stíhání trestných činů ohrožujících finanční zájmy Unie, nebude koncipována tak, aby vyvolávala z důvodů jí vlastních systémové riziko nepostižitelnosti skutků zakládajících takové trestné činy, a rovněž aby zajistil ochranu základních práv obviněných osob [71].

[65] – Rozsudek ESLP ze dne 23. července 2002, Janosevic v. Švédsko, CE:ECHR:2002:0723JUD003461997, bod 101.

[66] – Obdobně viz rozsudek ze dne 6. listopadu 2012, Otis a další (C-199/11, EU:C:2012:684, body 63 a 64).

[67] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. února 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, bod 25).

[68] – Rozhodnutí Rady ze dne 7. června 2007 o systému vlastních zdrojů Evropských společenství (Úř. věst. 2007, L 163, s. 17).

[69] – Rozsudek ze dne 17. ledna 2019, Dzivev a další (C-310/16, EU:C:2019:30, body 25 a 26).

[70] – Úř. věst. 1995, C 316, s. 49; Zvl. vyd. 19/08, s. 57.

[71] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 17. ledna 2019, Dzivev a další (C-310/16, EU:C:2019:30, body 27, 29 a 31).

59. Začtvrté, ačkoli předkládajícímu soudu přísluší s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem věci v původním řízení ověřit, zda omezení zavedené bulharským režimem odpovědnosti není ve vztahu ke sledovanému cíli zjevně nepřiměřené[72], lze uvést, že uložení správních nebo trestních sankcí za porušení oznamovací povinnosti v oblasti DPH může v zásadě zaručit, že bude tato právní úprava dodržována, a tudíž je způsobilé zaručit uskutečnění cíle, který je v tomto ohledu sledován[73].

60. V rámci dotčeného opatření je cílem vydání rozhodnutí soudu prvního stupně o uložení peněžitého trestu nebo pokuty právnické osobě zajistit rychlý průběh řízení vedených za účelem odhalování a postihu daňových trestných činů na základě přiměřené pravděpodobnosti vytýkaných skutků[74] a jejich přičitatelnosti právnické osobě a fyzické osobě jednající jejím jménem. Fyzická osoba je přímo stíhána pro své trestní jednání, což vylučuje případné vyvinění, a ví, že svým jednáním zároveň vystavuje právnickou osobu hrozbě, že proti ní bude z tohoto důvodu zahájeno souběžné soudní řízení a budou jí uloženy sankce trestní povahy. Možnost uložit sankce právnické osobě v časné fázi řízení omezuje riziko beztrestnosti, které může hrozit například v případě podvodného vyhlášení úpadku. Umožňuje vyvíjet na společnost tlak, aby dodržovala daňové povinnosti, které jsou jí uloženy. V tomto ohledu lze podle mého názoru dotčenou vnitrostátní úpravu považovat za účinný nástroj prevence a postihu protiprávního jednání podniků povinných k DPH. Tento nástroj je tím spíše nezbytný v daňovém systému, který je založen na informacích poskytovaných osobami povinnými k dani.

61. Navíc zřejmě neexistuje žádný mírnější prostředek než toto opatření, který by dosahoval cílů boje proti daňovým únikům týkajícím se DPH ve stejné míře[75]. V tomto ohledu uvádím, že starší znění ZANN, podle kterého bylo uložení sankce právnické osobě podmíněno pravomocným odsouzením fyzické osoby jednající jejím jménem, podle mého názoru neposkytuje stejné záruky účinnosti, pokud jde o předcházení riziku beztrestnosti a nutnost co nejrychleji postihovat závažnou formu hospodářské trestné činnosti, která poškozuje nejen veřejný zájem, ale rovněž zájmy konkurenčních společností, které daňové právní předpisy dodržují.

62. Konečně se nezdá, že existuje zjevný nepoměr mezi sledovanými cíli a případnými nepříznivými důsledky způsobenými právním rámcem sestávajícím z prvního, dvoustupňového soudního řízení a z opravného prostředku v podobě návrhu na obnovu řízení[76], nicméně s výhradou ověření obou prvků předkládajícím soudem.

63. Zaprvé je nesporné, že pokud soud rozhodující ve věci dospěje k závěru, že návrh právnické osoby na obnovu řízení je opodstatněný, zruší rozhodnutí o uložení sankce a vrátí věc k novému projednání[77]. Kromě toho, že tento návrh nemá odkladný účinek ve vztahu k výkonu takového rozhodnutí, neobsahuje předložený popis vnitrostátních právních předpisů žádné informace o osudu případných opatření směřujících k výkonu rozhodnutí a případném vrácení zaplacené sankce po zrušení rozhodnutí o jejím uložení, což je podle mého názoru nezbytné. Připomínám,

[72] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. září 2012, Trade Agency (C-619/10, EU:C:2012:531, bod 59).

[73] – Obdobně viz rozsudek ze dne 14. října 2021, Landespolizeidirektion Steiermark (Výherní hrací přístroje) (C-231/20, EU:C:2021:845, bod 44).

[74] – V projednávané věci se nedomnívám, že by prokázání daňového úniku týkajícího se DPH v souvislosti s nesplněním oznamovacích povinností jednatele a zástupce právnické osoby v této oblasti představovalo zásadní důkazní potíže.

[75] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. září 2017, Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725, bod 68).

[76] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. září 2017, Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725, bod 69). Jinými slovy, způsobené nepříznivé důsledky nesmí být nepřiměřené stanoveným cílům.

[77] – Pokud bylo řízení proti fyzické osobě zastaveno nebo byla tato osoba zproštěna obžaloby, vyvstává otázka, jaký je účel, a tedy i smysl nového posouzení věci, pokud jde o odpovědnost právnické osoby v rámci systému založeného na přičitatelnosti trestného činu údajně spáchaného touto fyzickou osobou dotyčné právnické osobě, a zjevně rovněž otázka kumulace odpovědnosti, kdy je zakázáno stíhat za trestný čin spáchaný zástupcem pouze právnickou osobu, jejímž jménem zástupce jedná, aniž byla zjišťována a prokázána její vina.

že Soudní dvůr v rámci související problematiky rozhodl, že členské státy jsou v zásadě povinny vrátit daně vybrané v rozporu s unijním právem a že žádost o vrácení bezdůvodně zaplacené DPH lze podřadit pod nárok na vydání bezdůvodného obohacení, jehož účelem je napravit důsledky neslučitelnosti daně s unijním právem, a sice tím, že se odstraní hospodářská zátěž, která hospodářskému subjektu takto bezdůvodně vznikla a kterou tento subjekt v konečném důsledku skutečně nesl[78]. Dále musí podmínky pro vrácení nadměrného odpočtu DPH osobě povinné k dani umožnit za adekvátních podmínek dosáhnout uspokojení celé pohledávky vyplývající z tohoto nadměrného odpočtu, z čehož vyplývá, že vrácení daně musí být uskutečněno v přiměřené lhůtě a že zvolený způsob vrácení nesmí pro osobu povinnou k dani v žádném případě obnášet jakékoli finanční riziko[79].

64. Zadruhé z předkládacího rozhodnutí zřejmě vyplývá, že až do podání návrhu na obnovu řízení se nemůže právnická osoba, jíž byla uložena sankce, bránit nucenému výkonu rozhodnutí, které má závažné dopady na její finanční situaci, včetně nebezpečí úpadku. Za těchto okolností musí předkládající soud podle mého názoru ověřit, zda dotčená vnitrostátní právní úprava umožňuje nebo nebrání přijmout ve výjimečných případech, kdy je vyžaduje naléhavost situace, předběžná opatření, jako je přerušení řízení o nuceném výkonu rozhodnutí[80], respektive jinými slovy zabránit vzniku nenapravitelných nepříznivých důsledků.

65. S těmito dvěma výhradami mám za to, že domněnky stanovené ve vnitrostátní právní úpravě dotčené ve věci v původním řízení jsou uplatněny v přiměřených mezích, jak vyžaduje Soudní dvůr.

C. Ke druhé předběžné otázce

66. S ohledem na předběžný závěr, podle kterého není rámcové rozhodnutí 2005/212 použitelné, a na obsah navrhované odpovědi na první předběžnou otázku je podle mého názoru třeba druhou předběžnou otázku položenou předkládajícím soudem přeformulovat v tom smyslu, že její podstatou je, zda článek 49 Listiny brání takové právní úpravě, jako je právní úprava dotčená v původním řízení, která stanoví, že peněžitý trest nebo pokuta uložená právnické osobě musí přinejmenším odpovídat hodnotě protiprávní výhody.

67. V tomto ohledu je třeba připomenout, že přísnost sankcí musí odpovídat závažnosti dotčeného protiprávního jednání, přičemž takový požadavek vyplývá nejen z čl. 52 odst. 1 Listiny, ale i ze zásady přiměřenosti stanovené v jejím čl. 49 odst. 3. Tato zásada se vztahuje jak na stanovení pravidel týkajících se přísnosti pokut, tak na posouzení skutečností, které mohou být vzaty v úvahu pro určení výše pokuty. Z judikatury Soudního dvora rovněž vyplývá, že administrativní nebo represivní opatření dovolená vnitrostátní právní úpravou nesmějí překračovat meze toho, co je nezbytné k dosažení legitimních cílů sledovaných touto právní

[78] – Rozsudek ze dne 24. února 2022, SC Cridar Cons (C-582/20, EU:C:2022:114, bod 55). ESLP navíc v rámci posuzování přiměřených mezí, ve kterých státy mohou provést výkon rozhodnutí o zvýšení daňové povinnosti předtím, než bylo rozhodnuto o opravném prostředku proti takovému zvýšení, rozhodl, že pokud bylo takovému opravnému prostředku vyhověno, musí být zohledněna možnost navrácení v předešlý právní stav, a tedy i vrácení veškerých částek zaplacených daňovým poplatníkem bez právního důvodu (viz rovněž rozsudek ESLP ze dne 23. července 2002, Janosevic v. Švédsko, CE:ECHR:2002:0723JUD003461997, body 105 až 109).

[79] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. července 2017, Glencore Agriculture Hungary (C-254/16, EU:C:2017:522, bod 20).

[80] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 18. března 2010, Alassini a další (spojené věci C-317/08 až C-320/08, EU:C:2010:146, bod 67); ze dne 14. června 2017, Menini a Rampanelli (C-75/16, EU:C:2017:457, bod 61), a ze dne 27. září 2017, Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725, body 70 a 71). V uvedených rozhodnutích Soudní dvůr rozhodl, že zásada účinné soudní ochrany, potvrzená v článku 47 Listiny, nebrání vnitrostátním právním úpravám, které podřizují podání soudní žaloby předchozím využitím mimosoudního smírčího řízení a mimosoudního mediačního řízení nebo povinnosti vyčerpat dostupné správní opravné prostředky, nepředstavuje-li toto řízení mimo jiné podstatné prodlení, pokud jde o podání žaloby k soudu, a ve výjimečných případech, kdy je vyžaduje naléhavost situace, jsou přípustná předběžná opatření.

úpravou [81]. Ačkoliv je na předkládajícím soudu, aby posoudil, zda výše sankce nejde nad rámec toho, co je nezbytné k dosažení těchto cílů, je třeba tento soud upozornit na některé okolnosti věci v původním řízení, které mu mohou napomoci k určení, zda je uložená sankce v souladu se zásadou proporcionality [82].

68. Jak již bylo uvedeno výše, cílem vnitrostátní právní úpravy dotčené ve věci v původním řízení, navýsost legitimním, je postihovat daňové úniky, v projednávané věci skutek spočívající v tom, že se ZK podvodně vyhýbala vyměření DPH společnosti Delta Stroj, jejíž je jednatelkou a zástupkyní, a zaplacení DPH touto společností, čímž této společnosti zajistila výhodu ve výši 11 388,98 BGN. Pokud jde o způsob určení výše peněžitého trestu nebo pokuty, tato právní úprava stanoví možnost, aby soud uložil společnosti pokutu „nejméně ve výši odpovídající hodnotě získané výhody, nejvýše však 1 000 000 BGN“. Toto opatření tak umožňuje ukládat tresty v různé výši v rámci vymezeného rozpětí, kdy horní hranice neboli maximální výše trestu je vyjádřena paušální částkou a dolní hranice neboli minimální výše trestu je stanovena automatickým uplatněním hodnoty protiprávní výhody s tím, že soud rozhodující o uložení sankce stíhané právnické osobě je těmito částkami vázán. Lze tedy mít za to, že dotčená právní úprava ponechává soudu prostor na uvážení, aby v rámci vymezených hranic určil výši sankce podle závažnosti trestného činu a situace jeho pachatele.

69. Může však pouhá existence minimální výše trestu odůvodňovat závěr, že nebyla dodržena nezbytná individualizace sankce, která je vyjádřena zásadou proporcionality? Podotýkám, že pokud jde o správní sankci uloženou za nadměrný odpočet DPH, bylo konstatováno, že taková sankce je nepřiměřená v rozsahu, v jaké minimální výši této sankce nebylo možné snížit s ohledem na zcela specifické okolnosti věci [83]. V oblasti nelegálního nabízení hazardních her prostřednictvím výherních hracích přístrojů dospěl Soudní dvůr k závěru, že uložení pokuty v určité minimální výši za každý nepovolený výherní hrací přístroj se samo o sobě nejeví jako nepřiměřené v poměru k závažnosti dotčených protiprávních jednání. Soudní dvůr nicméně dodal, že pokud jde o „výši této minimální pokuty“, přísluší vnitrostátnímu soudu, aby pro účely posouzení její přiměřenosti zohlednil výši pokuty, která může být uložena, v poměru k hospodářské výhodě plynoucí z protiprávního jednání, aby pachatele od takového protiprávního jednání odradil, přičemž se musí s ohledem na všechny okolnosti projednávaného případu ujistit, že takto uložená minimální částka není nepřiměřená ve vztahu k tomuto zvýhodnění [84].

70. Považuji za důležité zdůraznit, že tato řešení a formulace byly samozřejmě přijaty s ohledem na konkrétní okolnosti dotyčných případů, které se zjevně liší od projednávané věci, která se týká porušení oznamovací povinnosti v oblasti DPH. Navíc se může zdát paradoxní, ne-li rozporné, na jedné straně uznat přiměřenost systému sankcí zahrnujícího minimální pokutu, která z podstaty věci omezuje uvážení soudu při posuzování výše pokuty, a na druhé straně vyžadovat, aby k ní s ohledem na okolnosti případu nepřihlížel.

[81] – Rozsudek ze dne 6. října 2021, ECOTEX BULGARIA (C-544/19, EU:C:2021:803, body 97 až 99).

[82] – Rozsudek ze dne 15. dubna 2021, Grupa Warzywna (C-935/19, EU:C:2021:287, bod 28).

[83] – V rozsudku ze dne 15. dubna 2021, Grupa Warzywna (C-935/19, EU:C:2021:287, bod 37 a výrok), Soudní dvůr rozhodl, že tato sankce se uplatní bez rozdílu v situaci, kdy nesrovnalost vyplývá z nesprávného posouzení ze strany účastníků plnění, pokud jde o jeho zdanitelnou povahu, nic nesvědčí o daňovém úniku a nedošlo ke ztrátě příjmů pro státní rozpočet, i v situaci, kdy takové konkrétní okolnosti nejsou dány.

[84] – Rozsudek ze dne 14. října 2021, Landespolizeidirektion Steiermark (Výherní hrací přístroje) (C-231/20, EU:C:2021:845, body 46 a 47).

71. Konečně připomínám, že Soudní dvůr obecně uvedl, že sankce musí být přiměřené závažnosti porušení, která postihují, zejména zajištěním skutečně odrazujícího účinku [85], což zahrnuje zohlednění hospodářské výhody vyplývající z protiprávního jednání [86]. V této souvislosti a vzhledem k důležitosti, jakou judikatura Soudního dvora přiznává, za účelem uskutečnění cíle výběru DPH v plné výši, boji proti protiprávním jednáním v oblasti DPH [87], se nezdá, že by existence minimální dolní hranice pro tento druh sankce, tedy pokuty [88] odpovídající potenciální nebo skutečné protiprávní hospodářské výhodě, překračovala rámec toho, co je nezbytné k dosažení tohoto cíle.

V. Závěry

72. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji odpovědět na předběžné otázky položené Okražen sad – Burgas (Krajský soud v Burgasu, Bulharsko) následovně:

„1) Články 47 až 49 Listiny základních práv Evropské unie musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání právní úpravě členského státu, která za účelem boje proti daňovým únikům stanoví domněnku přičitatelnosti trestného činu údajně spáchaného fyzickou osobou jednající jménem právnické osoby dotyčné právnické osobě a možnost uložit peněžitý trest nebo sankci této právnické osobě, s výhradou, že tato právnická osoba musí mít právo tyto domněnky vyvrátit v rámci opravného prostředku podaného k soudu proti rozhodnutí o uložení sankce a pod podmínkou, že konkrétní podmínky uplatnění tohoto opravného prostředku se nepřiměřeně nedotýkají práva na účinnou soudní ochranu a respektování práv na obhajobu.

2) Článek 49 odst. 3 Listiny základních práv musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání právní úpravě členského státu, která za porušení oznamovací povinnosti v oblasti DPH osobou povinnou k dani stanoví systém sankcí, v jehož rámci může být uložena pokuta v minimální výši odpovídající hodnotě skutečně získané nebo potenciální hospodářské výhody, za předpokladu, že tato právní úprava může zaručit naplnění cíle spočívajícího v boji proti daňovým únikům a nepřekračuje rámec toho, co je nezbytné k jeho dosažení“.

[85] – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. října 2021, ECOTEX BULGARIA (C-544/19, EU:C:2021:803, bod 100), přičemž je třeba připomenout, že nutnost odrazujících opatření je výslovně stanovena v článku 325 SFEU.

[86] – V rozsudku ze dne 24. února 2022, Agenzia delle dogane e dei monopoli a Ministero dell‘Economia e delle Finanze (C-452/20, EU:C:2022:111) Soudní dvůr rozhodl, že se nezdá, že by systém sankcí, který za účelem *zbavení pachatelů hospodářských výhod* vyplývajících z porušení zákazu prodeje tabákových výrobků nezletilým a jejich odrazení od porušování tohoto zákazu, stanoví kumulaci sankcí, a to správní pokuty a pozastavení oprávnění provozovat obchod, překračoval meze toho, co je nezbytné k dosažení cíle chránit lidské zdraví a zejména omezit rozšíření kuřáctví mezi mladými lidmi.

[87] – Rozsudek ze dne 20. března 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, bod 44 a citovaná judikatura).

[88] – V případě trestů odnětí svobody by to neplatilo.